

ks. Edward Szymanek SChr

Błogosławiony Bóg – błogosławiony człowiek

Człowiek Biblii był bardzo uwrażliwiony na Boga. Stąd też całe jego życie miało charakter religijny. Modlitwy, obrzędy religijne, święta, nabożeństwa synagogałne tak dalece wchodziły w całość życia, że nie do pomyślenia było uważać je za wydarzenia wyjątkowe, stojące jakby na marginesie życia. Poczucie obecności Boga, duch pobożności i wiary tworzyły jedną całość życia składającego się z wielorakich wydarzeń. Człowiek Biblii to człowiek wiary i modlitwy, człowiek, który o sprawach Bożych „rozmyśla dniem i nocą” (Ps 1,2).

Te rozmyślenia nie są jedynie osobistą pracą człowieka i wysiłkiem jego myśli. Rozważania te bowiem przeniknięte były obecnością Bożą, która kształtowała człowieczego ducha. Dzięki temu Bóg stawał się jakby widzialny, słyszalny, dotykalny, ale też nieskończenie wspańałowmyślny. Od Niego wszystko pochodzi. Doskonale wiedział o tym mędrzec, który pouczał: „Błogosławieństwo Pana jest bogactwem, (własny) trud niczego tu nie doda” (Prz 10,22). Wyraz „błogosławieństwo” przywoływał zatem obraz wielości darów udzielonych człowiekowi przez Boga. Obraz ten konkretyzował się w obfitości wody. Już rajską szczęśliwość ukazana była jako wielka, ponieważ „z Edenu wypływała rzeka, aby nawadniać ów ogród, i stamtąd się rozdzielała, dając początek czterem rzekom” (Rdz 2,10). A umierający Jakub, kierując ostatnie słowa do swoich synów, tak mówił do Józefa, zapowiadając jego zwycięstwa nad przeciwnikami: stanie się to „dzięki Bogu ojców twoich, który cię będzie wspomagał, dzięki Wszechmogącemu, który ci będzie błogosławił, (będą to) błogosławieństwa z niebios wysokich, błogosławieństwa z najgłębszych otchłani, błogosławieństwa piersi i łona” (Rdz 49,25). Symbol obfitości wody ogarnął więc wszelkie Boże dary, a wśród nich szczególnie dar życia.

Izraelita dostrzegał w swym życiu Bożą wspańałowmyślność. Dlatego pragnął odpowiadać własną wspańałowmyślnością i błogosławić Pana. Widać to szczególnie w słowach Melchizedeka skierowanych do Abrahama: „Niech będzie błogosławiony Bóg Najwyższy, który w twe ręce wydał twoich wrogów!” (Rdz 14,20). Podobnie wołał sługa Abrahama, wypełniając posłannictwo związane z małżeństwem Izaaka i Rebeki: „Niech będzie błogosławiony Pan, Bóg mego pana, Abrahama, który nie omieszkał okazać swej łaskawości i wierności memu panu, ponieważ prowadził mnie drogą do domu krewnych mego pana” (Rdz 24,27). W słowach tych wyraża się dostrzeżenie Bożej obecności oraz nadzwyczajnego Bożego działania. Widać tu również objawienie się Boga.

W przytoczonych wołaniach, a także w wielu innych miejscach, dostrzegamy naturę Bożego błogosławieństwa, a także błogosławieństwa człowieczego. Człowiek, obdarowany darem Bożym, jest błogosławiony, a źródłem tego błogosławieństwa jest Bóg – Błogosławiony. Dlatego człowiek wznosi tak wielki okrzyk, żeby wskazać na Sprawcę i Dawcę tak wielkiego daru. Owszem, człowiek, biorca Bożej łaskawości, także spotyka się z radosnym okrzykiem, stwierdzającym Boże działanie w nim samym. Dla przykładu należy tu wspomnieć tak bliskie nam słowa: „[...] błogosławionaś Ty między niewiastami” (Łk 1,42). Tak zareagowała Elżbieta na widok przychodzącej do niej Matki Bożej, dostrzegając w Niej pod natchnieniem Ducha Świętego wielkość wybraństwa Bożego i pełnię łask.

W takiej atmosferze człowiek pragnął żyć w jedności z Bogiem. W każdym więc dziele Bożym, od rzeczy materialnych do duchowych, widział Stwórcę, którego pragnął uwielbić, wyrazić Mu wdzięczność i złożyć dar od siebie. Dlatego wołał do całego stworzenia, aby błogosławiło Pana: „Wszystkie Pańskie dzieła, błogosławcie Pana, chwalcie i wywyższajcie Go na wieki!” (Dn 3,57). Dlatego też cały kult związany ze świątynią, a tak

szczególono opisany w Pięcioksięgu, był odpowiedzią na Przymierze, które było szczególnym darem Bożym dla całego Narodu Wybranego i poszczególnego Izraelity. Stąd ofiarowane Bogu budowle i przestrzenie (świątynia) były wyrazem wdzięczności i uwielbienia wobec Boga Abrahama, Izaaka i Jakuba. Każdy przedmiot: naczynia liturgiczne, pokarmy, a także każdy czas: dni święte, były błogosławione, gdyż były znakiem Bożej własności i Bożej hojności. Były darem Bożym dla człowieka. Cały człowiek – ten błogosławiony – był własnością Pana, a także znakiem Bożego działania w nim. Za wszystko więc należało dziękować Bogu i Go wielbić.

Dlatego modlitwa była aktem życia człowieka Biblii, człowieka błogosławionego. Jeszcze sto lat po Chrystusie rabbi Eleazar nauczał: „Bóg przemówił do Izraela, a ja powtórzyłem ci Jego słowa: gdy chcesz się modlić, idź modlić się do synagogi w twym mieście; jeżeli nie możesz się modlić w synagodze, módl się w polu; jeżeli nie możesz się modlić w polu, módl się w domu; jeżeli nie możesz się modlić w domu, módl się w łóżku i tam przynajmniej mów do Boga w swym sercu i zachowaj ciszę”. Modlitwa więc była obowiązkiem każdego mężczyzny od trzynastego roku życia. Wolne od niej były tylko kobiety, dzieci i niewolnicy.

Pierwszą poranną modlitwą, a raczej wyrecytowaniem polecenia Mojżeszowego, było tak zwane *Szema* rozpoczynające się od słów: „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem” i zawierające teksty Pwt 6,4-9; 11,13-21. Powtarzano je także wieczorem, a czasem i w ciągu dnia.

Drugą modlitwą, którą odmawiano w ciągu dnia trzykrotnie, było *Szemone Esre* (Osiemnaście). Osiemnaście, gdyż tyle zawierała błogosławieństw – uwielbień skierowanych do Boga. Zaczynała się wezwaniem: „Błogosławiony jesteś Ty, Haszem (Imię), Bóg nasz i Bóg naszych ojców, Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba, Bóg wielki, potężny i straszliwy. Bóg Najwyższy, który wyświadcza dobrodziejstwa i stwarza wszystko, pamięta o dobroci praojców i sprowadza wybawiciela dla dzieci ich dzieci, ze względu na swoje Imię, w miłości. Królu pomagający. Wybawco i Tarczo”. Zawierała ona, oprócz błogosławieństw, także błagania, prośby i dziękczynienia. Dodajmy, że pośród prośb są i te o chleb powszedni, o darowanie win, o przyjście Królestwa Bożego, jak w *Ojciec nasz. Modlitwa Pańska*, najpiękniejsza modlitwa świata, jest w swej prostocie jakby uduchowionym i oczyszczonym z elementów nacjonalistycznych nowotestamentowym *Szemone Esre*. A *Ojciec nasz* bywa powtarzamy w ciągu dnia wielokrotnie.

Wobec faktu śmierci, gdy przez siedem dni – taka jest dziś praktyka żydowska – obchodzi się żałobę po zmarłym (zwłaszcza najbliżsi: współmałżonek, rodzice, dzieci, rodzeństwo rozdzierają wierzchnie szaty, zdejmują buty, w domu siedzą na podłodze lub na niskich stołeczkach), odmawia się codziennie tak zwane *kadisz*. Jest to modlitwa pełna uwielbienia Boga, Władcy życia, którego Imię jest błogosławione, a prośba zawiera się jedynie w słowach: „Niechaj będą przyjęte wszystkie modlitwy i błagania całego Izraela zanoszone przed Ojca, który jest w niebie”.

Modlitwy wypowiedane przy różnych życiowych okazjach miały przede wszystkim charakter uwielbienia i dziękczynienia. Wyrazistym tego przykładem były modlitwy wypowiedane podczas wieczerzy paschalnej. I tak, gdy rodzina zebrała się przy stole, ojciec, siedząc i trzymając kielich w prawej ręce, dziękował za dar wina: „Bądź pochwalony, Panie, nasz Boże, Królu świata, któryś stworzył owoc winnego krzewu”. A także: „Bądź pochwalony, Panie, nasz Boże, Królu świata, któryś to święto niekwaszonych chlebów dał swemu ludowi, Izraelowi, ku radości i pamięci. Bądź pochwalony, Panie, który uświęca Izraela i czasy”. Tak też czynił przed spożywaniem chleba i gorzkich ziół oraz innych potraw. Pod koniec uczyty, gdy spożywano baranka – ostatnim kęsem musiało być mięso z baranka – odmawiano modlitwę: „Bądź pochwalony, Panie, nasz Boże, Królu świata, któryś przez swoje przykazania nas uświęcił i nakazał spożywać baranka”. Wieczerza paschalna kończyła się

wielkim dziękczynieniem za to, że Bóg karmi cały świat, że dał Izraelowi ziemię świętą, że zawarł z nim przymierze, że dał Prawo.

Należy wspomnieć i o tym, że przed przystąpieniem do modlitwy mężczyźni nakładali tales i przywiązywali filakterie (tefilim). Tales to szeroka chusta modlitewna, którą nakrywano głowę i ramiona, aż do pasa. Natomiast filakterie to kwadratowe pudełeczka skórzane, czarne, zawierające pergaminowe kartki z tekstami Wj 13,1-10.11-16 i Pwt 6,4-9; 11,13-21. Przywiązywano je rzemykami do czoła i do lewego ramienia. Tak przybrany Żyd modlił się zwrócony ku Jerozolimie, a w Jerozolimie ku świątyni, w świątyni zaś ku Miejscu Najświętszemu.

Księgą modlitw była przede wszystkim Biblia, a w niej szczególne miejsce zajmowały Psalmy. Ileż w nich uwielbienia Boga, dziękczynienia, ale również skruchy i żalu, i próśb. W innych księgach również znajdowano sporo modlitw indywidualnych i całej wspólnoty izraelskiej. Wiele jest też hymnów błagalnych, dziękczynnych i błogosławiących Pana. Teksty te i dla nas, zwłaszcza w Liturgii godzin, są treścią modlitw wspólnotowych i indywidualnych. Natomiast w Nowym Testamencie błogosławieństwa żyją w hymnach Matki Bożej, Zachariasza, Symeona, św. Pawła i pieśniach oraz kantykach, tak w modlitwach liturgicznych, jak i prywatnych. Człowiek Nowego Przymierza wciąż uczy się modlitwy, jej treści i formy, a także łączenia jej z całym życiem właśnie od bohaterów Biblii. Przede wszystkim od samego Chrystusa i Jego Apostołów. Szczególną Mistrzynią modlitwy i rozważania słów Bożych jest Matka Najświętsza.

Wspomnijmy jeszcze o liczbie uczestników modlitwy. Modlitwy wspólne powinny być recytowane bowiem w grupie przynajmniej dziesięciu Żydów, w wieku od trzynastu lat (minjan – wymagana liczba minimalna). Jeszcze przed Chrystusem ustaliły się formy modlitwy tak publicznej, jak i prywatnej. Były też postawy modlitewne ogólnie przyjęte: stojąca, klęcząca lub z twarzą na ziemi.

Gdy modlimy się publicznie lub „w izdebce”, z Pismem Świętym w rękę lub z różańcem, albo też szepczemy inne teksty, albo zwyczajnie rozważamy Boże sprawy, pragniemy rozmawiać z Bogiem, usłyszeć Jego głos, być ogarniętym Jego tchnieniem – Duchem Świętym. Pragniemy też wszystkie akty życiowe zjednoczyć z Obecnością, którą jest Bóg. Pragniemy naszą jedność: wiarę, nadzieję i miłość pogłębiać przez sakramenty święte. A także przez wszelkie błogosławieństwa lub poświęcenia, których dokonują kapłani, zgodnie z rytuałem kościelnym.

■